

НОВІТНІ ЦИФРОВІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ: СУТНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПРИ ВІДБУДОВІ ПОСТРАЖДАЛИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

©2024 КОЛЯДА Т. А., ПРОЗОРОВ Ю. В.

УДК 336.132

JEL Classification: E42; E69; F37; G20; G28; H72; H79

Коляда Т. А., Прозоров Ю. В.

Новітні цифрові фінансові інструменти: сутність і перспективи використання при відбудові постраждалих територіальних громад України

Метою статті є розкриття сутності та визначення перспектив залучення додаткових надходжень до місцевих бюджетів в умовах розвитку креативних галузей і використання новітніх цифрових фінансових інструментів для відбудови постраждалих територіальних громад України у повоєнний період. У статті визначено головні креативні сили цифрової трансформації економіки, розкрито інституційну сутність цифрових фінансових інструментів, здійснено оцінку джерел і пільгових механізмів залучення фінансових ресурсів для відбудови постраждалих територіальних громад у повоєнний період, обґрунтовано роль органів місцевого самоврядування у розвитку індустрії креативної економіки з використанням новітніх цифрових фінансових інструментів. На основі аналізу впливу змін у інституційній структурі простору-часу банківського метавесесвіту на можливості фінансової підтримки постраждалих територіальних громад доведено, що відбувається трансформація метавесесвіту від кількісного зростання розважально-відволікаючих геймінгових технологій до якісно нових креативних соціально-економічних вимірів, які розглядаються як віртуальна інтегрована система, пов'язана з реальним життям. Доведено, що за рахунок об'єднання властивостей цифрових і фінансових інструментів відбувається формування новітніх цифрових фінансових інструментів, які об'єднують у собі характеристики попередніх, при цьому є більш ефективніші щодо можливостей їх використання, доступності для широкого загалу та прибутковості у довгостроковій перспективі. Розроблено прогностичні сценарії зростання економіки метавесесвіту на період до 2032 року. Наведено оцінку питомої ваги й обсягів метавесесвіту у цифровій економіці та світовому ВВП за кожним із сценаріїв. Наголошено, що у сучасних умовах розвиток креативних індустрій з використанням новітніх цифрових фінансових інструментів є найбільш інвестиційно привабливим сегментом вкладання активів у середньо- та довгостроковій перспективі. Обґрунтовано пропозиції щодо необхідності застосування стимулюючих норм чинного законодавства задля заохочення представників локального та іноземного креативного бізнесу до впровадження новітніх цифрових рішень на регіональному рівні з метою надання територіальним громадам унікальних миттєвих послуг управління онлайн-коштами місцевих бюджетів у гібридному просторі-часі. Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є оновлення нормативно-правової бази щодо регуляції ШІ задля досягнення синергетичного ефекту інноваційності та сингулярності на етапі відбудови постраждалих територіальних громад України у повоєнний період.

Ключові слова: цифрові фінансові інструменти, креативні індустрії, зелена економіка, місцеві бюджети, сталий розвиток, повоєнна відбудова, територіальні громади, метавесесвіт.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-2-247-253>

Табл.: 3. **Бібл.:** 15.

Коляда Тетяна Анатоліївна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри публічних фінансів, Державний податковий університет (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08205, Україна)

E-mail: t.a.koliada@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1574-4446>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-2474-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57207811486>

Прозоров Юрій Володимирович – науковий співробітник сектора інституційної економіки відділу економічної теорії, Інститут економіки та прогнозування НАН України (вул. Панаса Мирного, 26, Київ, 01011, Україна)

E-mail: yuriy.prozorov@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4749-432X>

UDC 336.132

JEL Classification: E42; E69; F37; G20; G28; H72; H79

Koliada T. A., Prozorov Y. V. The Latest Digital Financial Instruments: Essence and Prospects of Use in the Reconstruction of the Affected Territorial Communities of Ukraine

The aim of the article is to reveal the essence and determine the prospects for attracting additional revenues to local budgets in the context of the development of creative industries and the use of the latest digital financial instruments for the reconstruction of the affected territorial communities of Ukraine in the post-war period. The article identifies the main creative forces of digital transformation of the economy, discloses the institutional essence of digital financial instruments, assesses the sources and preferential mechanisms for attracting financial resources for the reconstruction of the affected territorial communities in the post-war period, substantiates the role of local governments in the development of creative economy industries using the latest digital financial instruments. Based on the

analysis of the impact of changes in the institutional structure of the space-time of the banking metaverse on the possibilities of financial support for the affected territorial communities, it is proved that the transformation of the metaverse is taking place from the quantitative growth of entertainment and distracting gaming technologies to qualitatively new creative socioeconomic dimensions, which are considered as a virtual integrated system associated with real life. It is proved that due to the combination of the properties of digital and financial instruments, the formation of the latest digital financial instruments takes place, which combine the characteristics of the previous ones, while being more effective in terms of the possibilities of their use, accessibility to the general public and profitability in the long run. Some forecast scenarios for the growth of the metaverse economy for the period up to 2032 have been developed. An estimate of the proportion and volume of the metaverse in the digital economy and global GDP for each of the scenarios is provided. It is emphasized that in modern conditions, the development of creative industries using the latest digital financial instruments is the most investment-attractive segment of investing assets in the medium and long term. Proposals on the need to apply stimulating norms of the current legislation to encourage representatives of local and foreign creative businesses to implement the latest digital solutions at the regional level in order to provide territorial communities with unique instant services for managing online funds of local budgets in hybrid space-time are substantiated. Prospect for further research in this direction is to update the normative framework for AI regulation in order to achieve a synergistic effect of innovation and singularity at the stage of reconstruction of the affected territorial communities of Ukraine in the post-war period.

Keywords: digital financial instruments, creative industries, green economy, local budgets, sustainable development, post-war reconstruction, territorial communities, metaverse.

Tabl.: 3. **Bibl.:** 15.

Koliada Tetiana A. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Research Fellow, Associate Professor of the Department of Public Finance, State Tax University (31 Universytetska Str., Irpin, 08205, Ukraine)

E-mail: t.a.koliada@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1574-4446>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-2474-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57207811486>

Prozorov Yuriy V. – Research Associate of the Sector of Institutional Economics of the Department of Economic Theory, Institute for Economics and Forecasting of NAS of Ukraine (26 Panas Myrnoho Str., Kyiv, 01011, Ukraine)

E-mail: yuriy.prozorov@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4749-432X>

Вступ. Необхідність розробки стратегії повоєнного відновлення економіки України спонукає урядовців, науковців і практиків шукати ефективні підходи та неординарні інструменти для її реалізації. Особливого значення набуває відбудова постраждалих територіальних громад України в умовах обмежених фінансових ресурсів. Враховуючи результати реалізації реформи децентралізації влади, значну частину наявних проблем органи місцевого самоврядування мають вирішувати за рахунок власних доходів місцевих бюджетів. Тому розвиток креативних індустрій розглядається як основа нової моделі повоєнного зростання економіки, отримання додаткових надходжень до бюджетів всіх рівнів та подолання ризиків структурного безробіття шляхом створення нових високооплачуваних робочих місць.

Післявоєнна відбудова постраждалих територіальних громад України базуватиметься, передусім, на розвитку екологічних і креативних індустрій, що знаходяться на передовому краї новітньої цифрової економіки. Для її випереджаючого зростання необхідно використовувати новітні фінансові інструменти боргового, акціонерного та гібридного типу. Оскільки поступово взаємодія фінансових установ, насамперед банків, із існуючими та новими потенційними клієнтами цифрових індустрій, буде все більше трансформуватися із реальності в напрямку віртуальності, особливо враховуючи очікуваний у середньостроковій перспективі квантовий перехід економічних та соціальних відносин у інституційний простір-час метанет на базі технології блокчейн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інституційного розвитку цифрової економіки досліджують

такі українські науковці, як В. Гець, А. Гриценко, А. Гулей, Т. Єфіменко, В. Корнеєв, В. Корнівська, Т. Кричевська, В. Міщенко, О. Яременко. Тематика наукових розвідок закордонних вчених та експертів, які займаються проблемами переходу цифрової економіки до метавсесвіту, зокрема, розкрито у книгах, працях та статтях А. Авади, М. Бола, Н. Бострома, С. Елгані, П. Гареті, А. Мішри, Х. Нарули, Б. Рокерса, А. Сетії, К. Цзе. Креативні та зелені фактори прискорення розвитку місцевих економік вивчають такі дослідники, як О. Бондар, Т. Васильців, Б. Данилишин, О. Дзюблюк, О. Зинченко, М. Карлін, М. Кизим, Б. Луців, О. Перепелюкова та інші.

Невирішені частини проблеми. Актуальність теми дослідження суттєво зросла через розгортання процесів подальшої віртуалізації креативної економіки в умовах тренду на перехід до цифрового простору метасвіту багатьох економічних та соціальних процесів. Однак недостатньо опрацьованим залишаються наразі питання щодо дослідження напрямків використання цифрових інструментів фінансування креативної та зеленої економіки в процесі сталого повоєнного відновлення постраждалих територіальних громад України.

Метою статті є розкриття сутності та визначення перспектив залучення додаткових надходжень до місцевих бюджетів в умовах розвитку креативних галузей та використання новітніх цифрових фінансових інструментів для відбудови постраждалих територіальних громад України у повоєнний період.

Методи дослідження. У статті використано метод логічного узагальнення та факторний аналіз при визначенні головних креативних сил цифрової трансформації

економіки. Застосовано методи синтезу та індукції, а також метод експертних оцінок задля розкриття інституційної сутності цифрових фінансових інструментів. За допомогою структурно-логічного аналізу визначено джерела та пільгові механізми залучення фінансових ресурсів для відбудови постраждалих територіальних громад у повоєнний період.

Основні результати дослідження. Трансформація підходів до повоєнної відбудови економіки України, у тому числі й територіальних громад, відбувалася від розробки «плану Маршалла» за рахунок отримання зовнішніх позикових і грантових ресурсів до визначення власної «стратегії інноваційного розвитку», що базується на внутрішніх драйверах зростання. При цьому акцент робиться на необхідності розглядати сучасні цифрові технології як рушійну силу та основу нової моделі зростання економіки.

Під новими продуктивними силами розуміються цифрові технології, за допомогою яких виробляються матеріальні блага або послуги, а також формується прошарок інтелектуально-креативних людей, здатних генерувати новації, втілювати ідеї та створювати інноваційну та конкурентоздатну на світовому ринку продукцію з високою даною вартістю.

Як зазначив акад. А. А. Гриценко, формування інформаційно-мережевої економіки відбувається за рахунок поступового перетворення інформації як у головний ресурс, так і продукт виробництва. При цьому процеси глобалізації переходить у віртуальну сферу, в якій простір і час змінюють свої звичні характеристики. [1, с. 12]. На його думку, реконструктивний характер відновлення української економіки не повинен фокусуватися на відтворенні старої структури. Необхідно забезпечити «вбудовування нової, заснованої на застосуванні сучасних технологій та сучасних підходів до просторової локалізації виробництва» [1, с. 24].

Здійснивши дослідження глобальної конфліктності і процесів так званої «стихійної локалізації», проф. О. Л. Яременко дійшов висновку, що конфлікт між глобальною ефективністю та локальною стійкістю може бути вирішено шляхом соціальної суверенізації механізмів зростання економіки. При цьому «інструментом можуть слугувати цифровий суверенітет і цифрова автономізація з опорою на розвиток національної смарт-промисловості» [2, с. 98]. Спираючись на такий методологічний підхід, проаналізуємо вплив змін у інституційній структурі простору-часу банківського метавесвіту на можливості фінансової підтримки креативних секторів постраждалих територій.

Метавесвіт виникає прямо зараз та від кількісного зростання розважально-відволікаючих геймінгових технологій вже переходить у глибини якісно нових креативних соціально-економічних вимірів і більшістю дослідників розглядається як віртуальна інтегрована система, пов'язана з реальним життям. Тому вона потребує нейро-фізичного «обладнання для передачі та обміну активами між окремими світами метапростору за межами віртуальної ідентичності як для фізичних об'єктів, так і для об'єктів в середині метапростору» [3, с. 32]. Запровадження на базі подальших версій штучного інтелекту (ШІ) дисруптивного розвитку сервісів по технології блокчейн надаватимуть можливість

фінансовим посередникам в умовах інституційного імпорту з ЄС систем Openbanking запропонувати своїм клієнтам недоступні зараз візуалізовані доступи до послуг у гібридному просторі-часі. Уряд України ще до війни у грудні 2020 року затвердив «Концепцію розвитку штучного інтелекту» [4], але цифровий світ так стрімко та якісно змінюється, що навіть зміни, які були внесені до цього документа, наприкінці 2021 року вже частково застаріли. Бум 2024 року великих нейро-лінгвістичних моделей, таких як Chat GPT, Bard, Bing, Jasper Chat та ін., призвів до лавиноподібного зростання капіталізації компаній-піонерів ШІ, але одночасно показав, що є не тільки еventуальні, а й екзистенціальні загрози його неконтрольованого використання, при цьому багато питань у регуляції ШІ не врегульовано. Вважаємо за потрібне дослідити досвід, насамперед країн ЄС та США, і провести оновлення нормативно-правової бази з цього питання, враховуючи тренд на перехід ШІ від слабого Narrow AI до сильного General AI.

Фактично йдеться формування нової моделі продуктивних сил, у ролі яких виступають цифрові технології, які одночасно у режимі реального часу зможуть контролювати всі операції (транзакції) в економіці та створювати нові креативні індустрії.

Враховуючи, що сучасний тренд розвитку економіки базується на цифровій трансформації та інноваціях, то доцільно у післявоєнному відновленні територіальних громад акцент робити на розвитку креативної економіки або окремих її індустрій. Це дозволить одночасно забезпечити робочими місцями населення за рахунок використання їх знань та інтелектуальних здібностей у сфері IT-індустрії, наукових досліджень, освіти, Інтернет-торгівлі, штучному інтелекті тощо. В умовах обмеженості інвестиційних ресурсів, руйнування виробничих потужностей фактично головним активом буде виступати інтелектуально-креативна людина.

Можна спрогнозувати, що частка цифрових послуг у структурі світової економіки зростатиме до 2030–2032 рр., одночасно із структурним зростанням частини метавесвіту у цій цифровій частці (табл. 1). Іноземні автори, зокрема Метью Бол [5, с. 428], пропонують побудувати певну модель такого впливу виходячи із 20 % частки цифрової економіки у світовій у 2021 році та середніх річних темпах зростання світової економіки 2,5 %.

Якщо до 2032 року за наведеним песимістичним сценарієм частка метавесвіту охоплюватиме 10 % цифрової економіки, а частка цифрової економіки у світовій за відповідний час зросте з 1/5 до 1/4, тоді у 2032 році економічна вартість метавесвіту становитиме 3,65 трлн дол. США на рік. Таким чином, метавесвіт забезпечить чверть зростання цифрової економіки з 2022 р. по 2032 р. та майже 10 % зростання реального ВВП за цей же період.

Якщо частка метавесвіту становитиме оптимальне значення близько 15 % від цифрової економіки, метавесвіт при реалізації такого сценарію оцінюватиметься у 2032 році приблизно 5,45 трлн дол. США на рік. У такому випадку економіка метавесвіту забезпечуватиме третину зростання цифрової економіки та 13 % приросту світової економіки загалом. За оптимістичного сценарію у 20 % частки метавесвіту у цифровій економіці обсяг економі-

Таблиця 1

Прогнозні сценарії зростання економіки метавесвіту на період до 2032 року

Сценарій	Частка метавесвіту у цифровій економіці, %	Обсяг економіки метавесвіту, трлн дол.	Частка цифрової економіки у світовій, %	Частка метавесвіту у зростанні реального ВВП, %
Песимістичний	10	3,65	25	10,0
Оптимальний	15	5,45	33	13,0
Оптимістичний	20	7,25	50	16,7

Джерело: побудовано авторами за даними [3, с. 429]

ки метавесвіту досягне 7,25 трлн дол. США на рік та його внесок у річне зростання світового ВВП становитиме приблизно 17 %.

Такі прогнози свідчать, що економіка метавесвіту, яка базується на креативних індустріях з використанням новітніх цифрових фінансових інструментів, ШІ та із залученням інтелектуально-креативних людей, є найбільш інвестиційно привабливим сегментом вкладання активів у середньо- та довгостроковій перспективі. При цьому інвесторами можуть виступати як приватні компанії / особи, так і держава, в особі органів державного управління та місцевого самоврядування. Тому пошук ресурсів, у тому числі й бюджетних, задля здійснення таких інвестицій набуває особливого значення в умовах повоєнної відбудови постраждалих територіальних громад України.

Сьогодні вже є очевидним, що ні Бюджетна декларація на 2022–2024 роки [6], ні Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025

роки [7] не можуть розглядатися як дорожня карта з реалізації визначених заходів у сучасних умовах. Оскільки передбачені у них на 2024 рік показники питомої ваги доходів місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України на рівні не нижче 20 % та 25,5 % відповідно не можуть бути досягнуті.

Так, у 2022 році частка доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету (без трансфертів) становила 24,4 %, а вже у 2023 році – лише 17,8 %. Зазначена тенденція зберігається й на 2024 рік через вилучення з 1 жовтня 2023 року до державного бюджету частини основного бюджетоутворюючого податку місцевих бюджетів – військового ПДФО. Якщо у 2022 році питома вага податку з доходів фізичних осіб становила 49,0 % у доходах місцевих бюджетів, то у 2023 році відбулося скорочення до 44,3 % [8].

Якщо дослідити структуру дохідних джерел місцевих бюджетів України за останні 5 років, питома вага податкових надходжень має тренд до заростання і становить майже 70 % від загальної суми доходів (табл. 2).

Таблиця 2

Структура дохідних джерел місцевих бюджетів України за 2019–2023 рр., %

	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Власні доходи загалом, у тому числі	53,6	65,8	63,4	75,3	72,8
▪ податкові надходження	48,3	60,5	60,9	70,9	66,6
▪ неподаткові надходження	4,7	4,5	2,0	3,9	5,6
▪ доходи від операцій з капіталом	0,5	0,7	0,4	0,4	0,6
▪ цільові фонди	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Офіційні трансферти	46,4	34,2	36,6	24,7	27,2
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: розроблено авторами за даними Міністерства фінансів України (<https://www.mof.gov.ua>)

При цьому найбільшу питому вагу у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів становить податок та збір на доходи фізичних осіб (табл. 3). Тому вилучення у 2023 році військового ПДФО зі складу доходів місцевих бюджетів призвело до скорочення частки податкових надходжень у доходах місцевих бюджетів, що також спричинило скорочення питомої ваги власних доходів місцевих органів влади.

Таким чином, виникає питання – за рахунок яких джерел можна компенсувати нестачу коштів від справляння ПДФО та які альтернативні джерела надходжень до місцевих бюджетів доцільно залучати органам місцевого самоврядування.

Основним джерелом формування доходів місцевих бюджетів є податкові надходження, при цьому головними бюджетоутворюючими податками виступають податок та збір на доходи фізичних осіб та єдиний податок у складі місцевих податків і зборів. Тому обсяги податкових надходжень до місцевих бюджетів будуть безпосередньо залежати від кількості працюючих та тих, хто сплачує ПДФО до бюджетів територіальних громад, розміру їхньої заробітної плати, а також підприємницьких здібностей мешканців громад – це малий та середній бізнес, що сплачує єдиний податок.

Окрім податкових інструментів, доцільно в умовах викликів, пов'язаних з військовою агресією, використовувати

Структура податкових надходжень місцевих бюджетів України за 2019–2023 рр., %

	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Податкові надходження загалом, у тому числі	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
▪ податок та збір на доходи фізичних осіб	61,2	62,3	62,7	69,2	66,6
▪ податок на прибуток підприємств	3,8	3,4	3,4	3,4	3,6
▪ рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	2,0	1,6	1,1	1,8	0,7
▪ внутрішні податки на товари та послуги	5,1	5,5	5,4	3,3	5,2
▪ місцеві податки	27,2	26,5	26,9	22,2	23,0
▪ інші податки та збори	0,7	0,7	0,5	0,1	1,1

Джерело: розроблено авторами за даними Міністерства фінансів України (<https://www.mof.gov.ua>)

вати для формування фінансових ресурсів територіальних громад також боргові та інвестиційні інструменти, зокрема місцеві запозичення та місцеві гарантії. Чинна законодавча база дозволяє територіальним громадам України здійснювати місцеві запозичення та надавати місцеві гарантії для фінансування витрат спеціального фонду місцевих бюджетів.

Із причини прогнозованості недостатності власних коштів місцевих бюджетів у перші післявоєнні роки, територіальним громадам необхідно почати запроваджувати креативні інновації у фінансуванні пріоритетних проектів розвитку за допомогою емісії нових інструментів фінансового ринку – «соціальних, кліматичних, зелених облігацій, імпакт-бондів та гібридних фінансових інструментів» [9, с. 154], створення еко-індустріальних парків на територіях громад та отримання міжнародних грантів сталого розвитку.

Розподіл зовнішніх коштів, що отримуватимуться від міжнародних донорів, доцільно проводити як із спецфонду державного бюджету, так і через місцеві бюджети з пріоритетом громад, що постраждалих від війни. Вважаємо за необхідне запропонувати внесення змін до законодавчо-нормативних актів у частині введення тимчасового звільнення від оподаткування банківських довгострокових цільових вкладів фізичних осіб у постраждалих територіальних громадах у національній та/або іноземній валюті за умови проходження належного фінансового моніторингу та підтвердження легальності походження таких коштів. Це дозволить здешевити ресурсну базу українських банків і знизити відсоткові ставки по довгострокових інвестиційних кредитах. Також доцільно знов дозволити кредитування банками своїх клієнтів у інвалюті, якщо такі клієнти мають прогнозу валютну виручку від експорту несировинної продукції.

Таким чином, у короткостроковій перспективі, до завершення реалізації значних інфраструктурних проектів за рахунок залучення прямих та портфельних іноземних інвестицій в рамках післявоєнного відновлення, місцевим органам влади необхідно створити умови для працевлаштування та самозайнятості населення.

При цьому у суспільстві одночасно існують інтелектуально-креативні люди – це люди, які володіють необхідними інноваційними знаннями, інтелектуальними і творчими талантами, а також споживачі креативної продук-

ції – це люди, які створюють сукупний попит на креативні товари, роботи, послуги, формують споживацькі настрої, визначають сучасні тренди тощо.

Україна стрімко впроваджує цифрові технології, отже, створюються можливості та передумови для розвитку сталих комунікацій, що охоплюють різні вікові та соціальні групи населення, представників громадськості, бізнесу і влади. Цифрові технології дозволяють розвивати масові комунікації – процес поширення інформації і впливу в суспільстві за допомогою TV, радіо, кіно, подкастів, соціальних мереж і месенджерів, в результаті чого охоплюються відразу великі групи людей. Масові комунікації на основі цифрових технологій забезпечать доступ до розвитку новітніх компетенцій та генерації нових знань серед широкого кола населення без дискримінації за віком, статтю, гендером, релігійною приналежністю тощо. Такі об'єднані у мета-світі *homo futuris* стануть провідниками змін – агентами просування креативних індустрій в українському суспільстві, а не просто пасивними користувачами мережі Інтернет на кшталт сучасних *homo smartphonicus*.

Таким чином, використання цифрових технологій та інструментів дозволить зреалізувати заходи, передбачені Планом дій Ради Європи для України на 2023–2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова», зокрема щодо підтримки органів місцевого самоврядування в частині просування інноваційних підходів щодо формування місцевих політик і стратегій задля підвищення соціальної згуртованості, інклюзивності та залучення населення у процеси відновлення та відбудови постраждалих територіальних громад» [10].

Окрім цифрових технологій та інструментів необхідно використовувати фінансові інструменти розвитку креативної економіки, які можна структурувати на 2 великі групи – прямі та непрямі. До першої групи належать гранти, субсидії, пільгові / бюджетні кредити, інвестиції у підтримку національних виробників креативної продукції. До групи непрямих фінансових інструментів розвитку відносимо державно-приватне партнерство, державну фінансову підтримку розвитку креативного сектора через Фонд стартапів та податкові стимули [11].

Об'єднавши властивості цифрових та фінансових інструментів, у сучасних умовах доцільно говорити про формування новітніх цифрових фінансових інструментів, які

об'єднують в собі характеристики попередніх, при цьому є більш ефективніші щодо можливостей їх використання, доступності для широкого загалу та прибутковості у довгостроковій перспективі.

Доцільно на рівні територіальних громад, не очікуючи завершення війни та запровадження систем просунутих версій ШІ, зосередитися на формуванні комплексної ресурсно-світоглядної основи для конструктивного сприйняття імовірного майбутнього постраждалих територій. Це дозволить сформувавши підґрунтя, яке у післявоєнний період забезпечить створення розподілених у просторі мереж відновлення на кшталт лайт-версії «колективного суперінтелекту», за визначенням Н. Бострома [12, с. 72]. Периферуючи його дефініцію до вітчизняних локальних задач, можна стверджувати, що побудова в рамках цього підходу складної системи відновлення та розвитку територіальних громад, яка об'єднуватиме велику кількість розподілених інтелектів у такий спосіб, щоб загальна продуктивність хоча б у невеликій визначеній кількості узагальнених галузей знань перевищувала можливості будь-якої неспеціалізованої сучасної інтелектуальної системи.

Що стосується зеленої економіки, то, за визначенням експертів Enelx [13], вона являє собою економічну модель, що ставить на перше місце успіх людського добробуту та соціальної справедливості, зменшуючи при цьому ризики для оточуючого середовища та екологічний дефіцит. На практиці це відбувається шляхом підтримки державних і приватних інвестицій для створення інфраструктури, що сприяє соціальній стійкості та екологічній сталості.

В умовах децентралізації влади в Україні відбувається зростання ролі територіальних громад як нових інститутів влади на місцевому рівні, що спроможні акумулювати та розподіляти необхідні фінансові ресурси задля ефективного розвитку національної економіки, у тому числі під час післявоєнної розбудови країни. Це може спричинити нерівномірність відновлення регіонів, однак дозволить сформувавши регіони / територіальні громади, що стануть драйверами відновлення економіки та залучення фінансових ресурсів для розвитку інфраструктури [14, с. 430]. Як вважає О. Перепелюкова, одним із основних напрямів розвитку регіональних економічних систем на засадах цифровізації є розробка комунікаційних платформ для взаємодії між бізнесом і державою щодо можливостей та перспектив цифровізації [15, с. 147]. Важливим при цьому буде застосування стимулюючих норм задля заохочення представників локального та іноземного креативного бізнесу до впровадження новітніх цифрових рішень на регіональному рівні.

Висновок. Запровадження «суверенної ідентичності» у метавесвіті на базі подальших більш дієздатних та надійних версій штучного інтелекту (ШІ) та сервісів Web 3.0 на блокчейні, таких як смарт-контракти, надаватимуть можливість банкам та небанківським фінтех-компаніям запропонувати своїм клієнтам – територіальним громадам унікальні миттєві послуги управління онлайн-коштами місцевих бюджетів у гібридному просторі-часі.

При цьому саме на органи місцевого самоврядування покладається роль ініціатора та координатора розвитку індустрій креативної економіки за рахунок формування та реалізації відповідних місцевих політик і стратегій, що передбачають використання новітніх цифрових фінансових

інструментів, що забезпечать розвиток людського капіталу та відбудову постраждалих територіальних громад України. Синергетичний ефект інноваційності та сингулярності прискорить розвиток креативної економіки регіонів України, механізми його впливу стануть важливим напрямком подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко А. А. Економічні суперечності глобалізації і локалізації та їх сучасні прояви. *Економічна теорія*. 2022. № 4. С. 5–29.
DOI: 10.15407/etet2022.04.005
2. Яременко О. Л. Україна в інституційному вимірі глобальної конфліктності та стихійної локалізації. *Економічна теорія*. 2022. № 2. С. 90–114.
DOI: 10.15407/etet2022.02.090
3. Прозоров Ю. В. Інституційна специфіка переходу банків до віртуального простору метавесвіту // Соціально-економічні виклики та можливості глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Східноєвропейський центр наукових досліджень. Одеса, 5 берез. 2024 р. Research Europe. 2024. С. 30–34.
4. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : Розпорядження КМУ від 02.12.2020 № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
5. Болл М. Метавесвіт. Як він змінить нашу реальність. Київ, Артбукс. 2023. 504 с.
6. Про Бюджетну декларацію на 2022-2024 роки : Постанова Верховної Ради України від 15.07.2021 № 1652-IX15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1652-20#Text>
7. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки та плану заходів з її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1805-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-reformuvannya-sistemi-upravlinnya-derzhavnimi-finansami-na-20222025-roki-ta-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-i291221-1805>
8. Аналіз місцевих бюджетів за 2023 рік // Всеукраїнська Асоціація об'єднаних територіальних громад. URL: <https://hromady.org/analiz-miscevix-byudzhativ-za-2023-rik/>
9. Коляда Т. А., Прозоров Ю. В. Локалізація глобальних механізмів залучення кредитних та інвестиційних ресурсів для зміцнення фінансової спроможності територіальних громад України. *Проблеми економіки*. 2022. № 3. С. 149–155.
DOI: 10.32983/2222-0712-2022-3-149-155
10. План дій Ради Європи для України на 2023-2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова» : Документ затверджено Комітетом міністрів Ради Європи 14 грудня 2022 (CM/Del/Dec(2022)1452/2.4). URL: <https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282>
11. Креативна економіка: нова економічна епоха XXI ст. Концепт креативної економіки «Глобальні тренди, потенціал та перспективи розвитку креативної економіки в Україні» // Центр розвитку креативної економіки. 2021. 68 с. URL: https://creativeeconomy.center/wp-content/uploads/2021/12/2_5332503104040474153.pdf
12. Бостром Н. Суперінтелект. Стратегії і безпеки розвитку розумних машин. Київ : Наш формат, 2020. 408 с.
13. What is green economy? // Enelx. URL: <https://corporate.enelx.com/en/question-and-answers/what-is-green-economy>

14. Фінансовий простір України в умовах глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій : монографія / за наук. ред. С. В. Онишко. Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. 686 с.

15. Перепелюкова О. В. Особливості розвитку регіональних економічних систем на засадах цифровізації в умовах повоєнного відновлення. *Проблеми економіки*. 2023. № 3. С. 142–148.

DOI: 10.32983/2222-0712-2023-3-142-148

REFERENCES

"Analiz mistsevykh biudzhetyv za 2023 rik" [Analysis of Local Budgets for 2023]. Vseukrainska Asotsiatsiia obiednanykh terytorialnykh hromad. <https://hromady.org/analiz-miscevix-byudzhetyv-za-2023-rik/>

Boll, M. *Metavsesvit. Yak vin zminyt nashu realnist* [Metaverse. How It Will Change Our Reality]. Kyiv: Artbuks, 2023.

Bostrom, N. *Superintelekt. Stratehii i nebezpeky rozvytku rozumnykh mashyn* [Super Intelligence. Strategies and Dangers of the Development of Intelligent Machines]. Kyiv: Nash format, 2020.

Finansovyi prostir Ukrainy v umovakh hlobalizatsiinykh i deghlobalizatsiinykh transformatsii [The Financial Space of Ukraine in the Conditions of Globalization and Deglobalization Transformations]. Irpin: Derzhavnyi podatkovyi universytet, 2023.

Hrytsenko, A. A. "Ekonomichni superechnosti hlobalizatsii i lokalizatsii ta yikh suchasni proiavy" [Economic Contradictions of Globalization and Localization and Their Modern Manifestations]. *Ekonomichna teoriia*, no. 4 (2022): 5-29.

DOI: 10.15407/etet2022.04.005

"Kreatyvna ekonomika: nova ekonomichna epokha XXI st. Kontsept kreatyvnoi ekonomiky «Hlobalni trendy, potentsial ta perspektyvy rozvytku kreatyvnoi ekonomiky v Ukraini»" [Creative Economy: A New Economic Era of the 21st Century. The Concept of the Creative Economy "Global Trends, Potential and Prospects for the Development of the Creative Economy in Ukraine"]. Tsentri rozvytku kreatyvnoi ekonomiky. 2021. https://creativeeconomy.center/wp-content/uploads/2021/12/2_5332503104040474153.pdf

Koliada, T. A., and Prozorov, Yu. V. "Lokalizatsiia hlobalnykh mekhanizmiv zaluchennia kredytnykh ta investytsiinykh resursiv dlia zmitsnennia finansovoi spromozhnosti terytorialnykh hromad Ukrainy" [Localization of Global Mechanisms for Attracting Credit and Investment Resources to Strengthen the Financial Solvency of the Territorial Communities of Ukraine]. *Problemy ekonomiky*, no. 3 (2022): 149-155.

DOI: 10.32983/2222-0712-2022-3-149-155

[Legal Act of Ukraine] (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2021). <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-reformuvannya-sistemi-upravlinnya-derzhavnimi-finansami-na-20222025-roki-ta-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-i291221-1805>

[Legal Act of Ukraine] (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1652-20#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2022). <https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282>

Perpeliiukova, O. V. "Osoblyvosti rozvytku rehionalnykh ekonomichnykh system na zasadakh tsyfrovizatsii v umovakh povoiennoho vidnovlennia" [Peculiarities of the Development of Regional Economic Systems on the Basis of Digitalization in the Context of Post-War Recovery]. *Problemy ekonomiky*, no. 3 (2023): 142-148.

DOI: 10.32983/2222-0712-2023-3-142-148

Prozorov, Yu. V. "Instytutsiina spetsyfika perekhodu bankiv do virtualnogo prostoru metavsesvitu" [Institutional Specifics of the Transition of Banks to the Virtual Space of the Metauniverse]. *Sotsialno-ekonomichni vyklyky ta mozhlyvosti hlobalizatsii*. Odesa: Skhidnoievropeiskyi tsentr naukovykh doslidzhen; Research Europe, 2024. 30-34.

"What is green economy?" Enelx. <https://corporate.enelx.com/en/question-and-answers/what-is-green-economy>

Yaremenko, O. L. "Ukraina v instytutsiinomu vymiri hlobalnoi konfliktnosti ta stykhiinoi lokalizatsii" [Ukraine in the Institutional Dimension of Global Conflict and Spontaneous Localization]. *Ekonomichna teoriia*, no. 2 (2022): 90-114.

DOI: 10.15407/etet2022.02.090

Стаття надійшла до редакції 07.06.2024 р.
Статтю прийнято до публікації 21.06.2024 р.